

İNAN

TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ayda bir çıkar

İÇİNDEKİLER

İki ruh, iki sonuç	Kemal Kefeli
Güzel Türkçemiz	Mehmet Atay
Beraber - Çalışma	Remzi C. Kumral
Gurbet ve gurbet adamı	İbrahim Örs
Türk Edebiyatında Bülbül	Mehmet Atay
İlk Şehit ve ilk Gazi	Bilâl Akıncı
Rüya	Selim Saraç
Seni Anış	Mustafa Cantürk
Yabancı	Kemaleddin Koç
Toprak şiiri	Ümit Ölmez
Huzuru dua	Kemaleddin Koç
Of Kazasının Umumî Tarihçesi	Mustafa Cansız
Farisi Edebiyatı ve bir tesadüf olayı	Osman Galip
Kuzeydoğu Anadolu'da bir gezi	Hamit Koşay
Âşık Coşkun	Fahri Doruk
Halkevi haberleri	

Yeni seri sayı :

38

Mart

1948

Kuruş

25

İNAN

TRABZON HALKEVİ KÜLTÜR DERGİSİ

Ayda bir çıkar

Yeniseri 38	Mart	Sahibi : Abdullah Günel Yazı işlerini fiilen idare eden : Kemal Kefeli	Basıldığı yer : Yeniyol Basımevi	25 kuruş
----------------	------	--	-------------------------------------	-------------

Musahabe

İki ruh, iki sonuç

Dört yıllık kanlı bir boğuşmadan sonra baştan başa istilâ edilmek istenen bir vatan, hakimiyeti elinden alınmak istenen bir millet, topyekûn savaşa atılırken, hürriyet potasında eriyip çelikleşen ruhlar milli misak şarkısını terennüm etmişti . .

Bu, milli gayelerin gerçekleşmesi uğrunda seve seve ölüme atılış ve muzaffer oluşun parolasıdır . .

Üstün ırk iddiasile, beş yıl dünyayı kana boğan, Moskova kapılarından, Elalemeyn cehenneminden, Manş kıyılarından yüz geri edip Berlin sokaklarında ölüm uykusuna yatan Hitlerizm'in mağlûbiyeti, emperyalist gayelerin hüsranıdır . .

Hudutları milyonlarca şehidin mübarek kanile çizilmiş bir vatanın çocuklarıyız . . Damarlarımızda dolaşan kan, hür yaşamış, hür ölmüş insanların mirasıdır . . Vatan sevgisi, millet sevgisi, istiklâl sevgisi istikbâlimizin en büyük teminatı, yurdumuza göz dikeceklerle savaş milli imanımızdır . . . Bu iman zafere giden yolun tek meşalesidir . .

Milletlere tahakkûm etmek isteyen kuvvetleri mağlûbiyet, beka endişesile savaşacakları zafer bekliyor . . .

Kemal KEFELİ

Güzel Türkçemiz

XV inci yıldönümünde

Mehmet Atay

Bu gün sosyal ve kültürel hayatımızın kutlu verimlerle dolu olan gelişmesinde önemli bir tesir icra eden diller dili güzel Türkçemizin yabancı kelime ve deyimlerin istilâsından kuruluşunun on beşinci yıl dönümüdür. Bu mutlu dile kavuşmanın coşkun heyecanını on bir dille ifadelendirir ken; bu kutsal davanın üzerine eşsiz dehasının damgasını vuran ve dilimize gerçek benliğini kazandıran o büyük yükler büyüğü Ebedi Şef Atatürk'ün manevî huzurunda ruhlarımızı sarsan en içli minnet ve şükran duygularımızla eğiliyoruz.

Büyük Fransız mütefekkeri Volta ire ileri fikirlerinden ötürü Almanya da ikamete memur edildiği tarihlerde bir gün Büyük Frederic'e Fransız milletinin istikbalinden kötümser ve en dişeli bir dille bahseder. Mütefekker imparator, Voltair'e şu mealde bir cevap veriyor:

Sizin bu endişelerinizi yersiz ve haksız buluyorum. Çünkü Fransız milleti nin mükemmel bir dili vardır. Bu büyük sözde gizlenen mâna derindir.

Dünyadaki ileri insan cemiyetleri nin medeniyet tarihini inceleyecek olursak bu parlak medeniyetin yanı başında zengin bir dil ve edebiyatın da yer aldığını görürüz.

İşte yüzyıllardır insanlık âleminin

bedîî hayranlıklarını üzerinde toplayan eski Roma Yunan medeniyeti ve bu medeniyetlerin meydana getirdikleri zengin ve orijinal lisan mahsülleri. Ve yine işte bu günkü bahtiyar Türk milletinin ana yurdu olan Ural-Altaıların yeşil eteklerinden coşkun bir sel halinde koparak dünyanın dört bir bucağına medeniyet ve ülkü ışığı dağıtan eski Türk medeniyeti ve bu medeniyetin yanıbaşında geliştiğine şüphe ol muyan zengin bir dil ve edebiyatı.

Tarihten daha ihtiyar olan harpçi Türk milletinin uzak geçmişin akıncı devirlerinden bize kadar gelen lisan mahsülleri hemen yok gibidir. Daha beri çağlarda yani Türklerin islâmiye ti kabûlünden sonraki devirlere ait en eski lisan yadigâr olarak büyük dil bilgini Kâşgarlı Mahmud'un 466 hicret yılında Bağdatta ikmaline muvaffak olduğu "Divan-ül lûgat-it Türk,, ünü görüyoruz. Büyük bir emek sarfıyla Türkçenin zenginliğini isbata çalışan bu eser beşinci hicret asrına ait Türk lisan mahsullerini on bir dille ortayakoymaktadır. Bu güzel eserde bulunan yüzlerce beyit ve savlardan çoğunun teması: misafiri oğurlamak, fazilet ve ahlâkın büyük vasıfları ata binmek, silâh kullanmak ve kahramanlık göstermek gibi Türk

Devamı sa. 3 de

BERABER - ÇALIŞMA

Remzi C. Kumral

Farkına varmadan dünyaya geldikten bir müddet sonra, yaşımızı başımızı aldıkça, iş değişiyor: Yaşadığımızın farkına varmağa başlıyoruz. Ama yaşadığının farkına varmak denilen şey o kadar kolay değildir, Goethe'nin "Herkes yaşar fakat yaşadığının farkında olanlar azdır,, sözünü tekrar edelim . . .

Hayatın bir mânası olmalıdır. Yaşamak günde bilmem kaç defa yemek ve gece de şu kadar saat uymak demek değildir dersek, beylikbir gerçeği tekrarlamış hattâ ukalâlık etmiş oluruz ama, hayat nedir, ne olmalıdır, biz neyiz ne olmalıyız ?

Vaktile bir Sovyet muharriri, Fransız gençlerine bir takım sualler sormuş yani anket açmış görmüş ki, Fransız gençliği " niçin okuduğunu bilmiyormuş oysaki Sovyet gençliği öğrenmek için okuduğunun farkındaymış,, Bir Fransız muharriri de bu anketi açan ve bu sonuca varan Ehrenburg'a şu sualle cevap veriyordu : "Peki ama Sovyet gençliği niçin öğreniyor ? ,,

Biz yalnız gençlerimize değil, onlarla beraber ve onlardan çok, "hayata atılmış,, dediğimiz kitleye hitabetmek istiyoruz. Fakat şu "Hayata atılmak,, denilen şey de ne demektir. sanki yetişme çağındayken hayatın içinde değil de dışındayız ki bir gün geliyor—bir gemi bordasından denize atılır gibi—hayata atılıyor?

Beşikten mezara kadar süren hayat denilen fasılının ayrıntılarına isim verirken daha dikkatli olmak faydalıdır sanıyoruz . .

Bir hizmetin başına geçerek, günlük işlerini yapan insanların başka ihtiyaçları yok mudur? Elbette olma-

Güzel Türkçemiz

Baş tarafı 2 de lerin ezelden beri sahip oldukları öz meziyetlerin övücünü taşır.

Güzel Türkçemizle eski devirlerde meydana gelen lisan mahsüllerinden biride Selçukîler devrinde Anadoluya yerleşen Oğuz kütleleri arasında teşekkül eden ve bu devre ait lisan mahsüllerini ihtiva eden "Dede korkut masalları,, dir. Doğu Anadoluda meydana getirildiği kuvvetle tahmin edilen ve hemen hepsi birer kahramanlık destanı olan bu masallardan bir tanesini müsaadenizle özetleyelim:

Deli Dumml adında bir yiğit kumruş bir çay üzerine bir köprü yapıp geçenden 30 akça geçmeyenden döge döge 40 akça alır. Niçin böyle yaptığını soranlara: "Anın çünkü men den deli menden er varmıdırki çıkıp benimle savhşa. Menim erliğim bahadırılığım, cilasılığım Ruma ve Şama gitsin,, derdi.

— Sonu var —

İdir, başta günlük işimizde terakki-ler kaydetmek için kuvvetli bir arzu-muz ve hatta amatör zevk ve ihti-yaçlarımız bulunmalıdır. Aksi takdir-de, günlerini isteksiz heyecansız, azim-siz kararsız karşılayan insanlara yaşı-yor ve bilhassa yaşadığının farkına varıyor diyebilir miyiz ?

Bu satırları yazan da bu cemiyet-ten olan herkes gibidir, başka türlü olamaz, çünkü muhit hepimizi kısıv-rak bağlamıştır. Bu öyle bir muhittir ki, varlığını bizim fikri ve maddî ata letimizden almakta, etrafını kalın ve yüksek duvarlara benziyen bir karan-lık çevirmektedir. Çoğumuz hatta he-men hepimiz içine düştüğümüz kör kuyuyu bir alem sanan ve bunun için de az giden uz giden varlıklara ben-ziyoruz. Doğuştan ölüşe kadar aldı-ğımız mesafe bir de bakıyoruz (hatta belki de farkına varamıyoruz) ki bir arpa boyudur. Halbuki bugünkünden çok daha fazla sazıda insan için belki de herkes için, başımızın üstünde da-ha yüksek bir manevi sema yaratmak gözümüzün önünde daha geniş ufuk-lar açmak mümkündür .

Acaba niçin böyle olmuyor? Çün-kü mesleki ve amatör ihtiyaçları hem çok az duymakta hem de bu alanda plân ve programlara dayanan bir ça-lışmayı göze alamamaktayız . . .

Bugün Türk insanı, yalnız iki ce-miyetin üyesidir: Birisi ailesinin bir de devletin . . .

Yüzde yüzümüz için değilse de ona yakın bir nisbette vatandaşları-mız bu durumdadır sanıyoruz. Halbu-ki millet birliği ile aile birliği deni-len bu iki cemiyetin üyesi olmak ce-miyet halinde yaşamının asgari şart-ları değil midir? Türk insanı yalnız

bu iki cemiyetin üyesi kaldıkça esaslı bir ilerleme gösteremeyecektir .

Mesleki ve amatör ihtiyaçlarımızı bu maksatla kuracağımız dernekler içindeki arkadaşlarımızla beraber ça-lışma sayesinde gerçekleştirebiliriz. Bu alandaki ferdi plân ve program-larımızın bile ilk adımda beraber—çalışmaya ihtiyaç gösterdiğini anla-yıncaya kadar bugünkü durum devam edip gidecektir .

Herkesin dilinde plân lâzım, teş-kilât lâzım sözleri dolaşıyor. Çoğumuz bu sözlerimizle devleti ve hükûmeti yani millî plânları kasdetmekteyiz. Fakat plân ve program ve teşkilât yalnız devlet yalnız millî ihtiyaçlar için mi lâzımdır? Fertçe ilerlemek is-tiyorsak milletçe ilerlemeğe mecburuz bunun için de ferdi plânlarımızı, prog-ramlarımızı birleştirmeğe bir teşkilât içinde beraber çalışmağa alışmadıkça çıkar yol bulamayacağız. Eskilerin bir likten kuvvet doğar sözünü hatırlı-yalım .

Kanaatımızca bu konuda fikirleri olgunlaştırmak ve karar verebilecek kadar açık ve seçik bir hale getirmek lâzımdır. Yer yer bütün Türk aydın ve seçkinlerine düşen bu vazifeyi vic-danında duyan ve benimsemesi lâzım gelen insanlardan bir haylisinin de Trabzon ve muhitinde bulunması, yaşamaları zaruridir. Bu arkadaşları dü-şünce ve kanaatlerini yazmağa çağırı-yoruz. Çünkü bugün birlikler kurma yolunda bazı kımıldamalara rastla-maktayız. Bu lüzumu şuurlu bir şe-kilde herkesin zihnine işlemek için çalışmak zamanıdır .

Remzi C. KUMRAL

Gurbet ve Gurbet Adamı

İbrahim Örs

Hayat geniş manasile bir hareket ten ibarettir. Hareketse - tabiatile - zamanın değişik olaylara sahne olma-sıdır. Yani yenilikler ve onun doğur-duğu heyecandır. Ömrünü hareketsiz geçiren adam bu yenilik ve heyecan dan mahrum olduğu için kör nasibine küsmelidir.

Hayatı bir üniversiteye benzetenler elbetteki yanılmazlar. Hiçbir mektebin veremeyeceği en büyük bilgiyi dersi hayat bize cömertçe vermekte asla fütur getirmez. Fakat şu var ki herkes hayat üniversitesinin cömertliğinde ay ni derecede faydalanamaz. Meselâ gün lerini hep aynı yerde aynı olaylara mahkûm, tek kelime ile hareketsiz geçiren adamın istifadesi ne olabilir? Hiç... "Çok yaşayan değil çok gezen bilir," diyen atalarımız bunu ne güzel ifade etmişlerdir.

Gurbet, hareketli hayatın beşiği-dir. Orada dağ ile denizi ile evleri ve yolları ile başka bir toprağın üstünde başka bir hayat hüküm sürer İlk bakışta pek sezemediğiniz bu ha kikat içine girdiğimiz öz havasını te neffüs ettiğiniz takdirde bariz bir şe-kilde kendini gösterir. Hayat ve in-san... Gurbet adamı bu iki muamma-yı biraz da çözmek fırsatını bulan bahtiyarlardandır. Gurbet tip tip in-sanların kaynaştığı çeşit çeşit vakıa-ların cereyan ettiği nice nice tecrübe-lerin ders verdiği bir yenilik ve heye-can diyarındır.

Gurbetin bir hassası da, fakat en

büyük bir hassası da insan - oğluna "çekmek" i öğretmesidir. Çekmek... Nizamettin Nazif'in dediği gibi, teda-vi edilmemekle mes'ut olduğumuz memleket hasreti bizde bâki kaldık-ça , gurbet adamı, acısını yanan bağ-rına sindire sindire daima çekecektir. Gurbet ,emin olun, şairin mısraları, nasırın satırları arasından yükselen feryatlardan belki daha çok acıdır.

Kulakları çınlasın , bir ilkokul öğretmeni bana: "Ben gurbetteyken -afedersiniz- yüznumramızın kirli taş-larına bile hasret çektim," demişti de gülüşmüştüm. Fakat şimdi, uzun bir gurbet hayatından sonra, ona hak vermekten kendimi alamıyorum.

İzdirap da, tıpkı bir mürebbiye gibi yetiştirici ve öğreticidir. İçine nüfuz ettiği her "varlık, kızgın yaz güneşinden hayat bulan bir meyva gi-bi, onda pişer, olgunlaşır. İzdirap hayatın temelidir. İzdirap çekmeyen insan gülmenin sırrına , saadetin zev-kine eremez. Büyük adamları bize kazandıran tek amil, çok kerre, ma-yasını izdirap teşkil eden hayatlarıdır.

Gurbet adamı, çekmekle geçen hayatına tevekkülle katlanmakta asla fütur getirmez. Zaten tevekkül, onun, gurbette meşketttiği kassaların en ba-şında gelir. O, büyük mahrumiyetinin izdirabının tesellisini ancak tevekkülle

Devamı sa. 6 da

TÜRK EDEBİYATINDA BÜLBÜL

II

Mehmet Atay

Tanzimat Edebiyatının bir elem ve ıstırap şairi olarak tanınan Recaizade Ekrem (Bey) genç yaşta toprağa verdiği civan yavrusu Nijad'ının merhem kabul etmez acılarını onun minicik varlığına yüklüyerek teselli bulmadı ister:

Bulunsa sende naziri tahammül
etmez idin
Benim dilimdeki derd-i nihanım ey
bülbul
Çemen çemen ne için devr-i âlem
etmezsin
Olup baharına peyrev cihanın ey
bülbul

Büyük mütefekkir Ziya Gökalp mütareke yıllarının getirdiği hazin akibetin ıstırapı içinde kıvrılırken acı tahassüslerinin ifadesine dertli bülbulü vasıta yaparak vatan-cüda duygularını "Kaval," ve "Bülbul," ağzından inlemektedir:

Çoban kaval çaldı, sordu bülbüle:

"Sürülerin hani, ovan nerede?,"
Bülbul sordu boynu bükük bir
güle:

Devamı sa. 7 de

Gurbet ve Gurbet Adamı

bütün mevcudiyetile hadiseleri olduğu gibi kabul etmehte bulur.

İnsanlar, çoğunluk, öğrenilmesi elzem olan şeylere, mecbur olmadıkça kayıtsız kalan bir karakterdedir, Devrimiz, erkeğin aile içindeki vazifesini, sırf kazanıp getirmekten ibaret sanan zihniyetleri eskitmiştir. İdeal bir erkek, aynı zamanda, icap ettiği zaman kollarını sıvayarak ocak başına geçen, eli iğne tel tutmağa yabancı olmayan. pantolonlarını, gömleklerini ütölemekte hüçlük çekmeyen... Adamdır. İşte gurbet adamı... Gurbet, öğretmekte istisna kılmadığı bütün bunlarla ona, yaşama güçlüğüünün hafifletici bir anahtarını da vermiş olur.

İbrahim Örs

"Şarkıların hani, yuvan nerede?,"
Ağla çoban ağla, ovan kalmadı.
Göz yaşı dök bülbul yuvan kalmadı.

Onun "Buud-u Mutlaklar,"ı aşan ufacık mevcudiyeti için mesafe ve gurbet düşünülmez. Gurbetin acı tesirleriyle kavruhan hicranzedeler coşkun elemelerinin onun mesafe tanımayan varlığına açarak teselli bulmaya çalışırlar. İşte yanık mutasavvuf halk şairi Yunus Emre'nin coşkun ruhundan kopan içli bir lirizm ile bülbülle yaptığı hasbihal:

Sen bunda garipmi geldin
Niçin ağlarsın bülbul hey
Yorulup izmi yanıldın
Niçin ağlarsın bülbul hey

Karlı dağlarımı aştin
Derin ırmaklarımı geçtin
Yarımdan ayrımı düştün
Niçin ağlarsın bülbul hey

Hey ne yavuz inlersin
Benim derdim yenilersin
Dostu görmekmi dilersin
Niçin ağlarsın Bülbul hey

Kanadın açabilirsin
Uçuben uçabilirsin
İrmaklar geçebilirsin
Niçin ağlarsın bülbul hey

Noldu şol Yunus-a noldu
Aşkın deryasına daldı
Yine baharistan oldu
Niçin ağlarsın bülbul hey

Ve yine onyedinci asır saz şairlerinden Kuloğlu bülbüle hitabeden şu güzel şiirinde derdini, varlığını neşterliyen şikâyetlerini dertli bir dile anlatmaktadır:

İşit âvâzımı bende varayım
Uçup gitme bunda konadın bülbul
Senin hup nefesin kalbim evinde
Vücudum şehrini donadın bülbul

Konarsan güle kon dikene konma
Eski düşmanları dost sanma
Açıb o, gsğsünü hârâ dayanma
Rakiplerin kastı canadır bülbul

Sultan oldur rahmetliye kuluna
Tabip oldur derde derman bulana
Benlik edip konma gülün dalına
Hârî var pençeni kanadan bülbul

Kuloğlu dembedem dolular içir
Kişi sevdiğine dibalar biçir
Bu dünya fanidir tez gelir geçer
Bir bahçenin sonu fenadır bülbul

Mehmet ATAY

Devam edecek

İlk Şehit ve ilk Gazi

Bilâl Akıncı

Tarihimizi baştan sonuna kadar gözden geçirdiğimiz zaman bugünkü Bolşevik Rusyanın dünkü çarlık Rusya ile Osmanlı devleti arasında bir birini takip eden kanlı savaşların vukua geldiğini görürüz. Bundan anlaşıyorki, Moskof düşmanlığı çok eski devirlerde başlamış ve orduların çarpışmalarına sebep olmuştur. Böyle olmakla beraber savaşlar daima şanlı Türk akıncılarının galibiyetile sona ermiş ve kazak sürülerinin yediği darbelerle Türk milletinin kahramanlığı karşısında bir çok mağlubiyetlere uğratılmıştır. Birinci Cihan savaşında büyük devletlerle harp başladığı zaman çarlık Rusya yine karşımıza çıkmıştı.

1914 ikinci teşrin dördüncü günü sabahı harbin bir' fiil patladığını ilân eden Rus donanmasının Trabzonu ilk defa bombardımanile başlamış bulunuyordu.

Ozaman şimdiki Cudibey - Zeytinlik - Okulunun ikinci sınıfına devam ediyordum. Sınıfa girmeden önce bütün öğrenciler hep bir ağızdan Millî marşlar söyleyerek okulun tam ortasındaki direğe çekilen Şanlı Türk bayrağımıza selâm merasimi yapıldı. Hazır bulunan öğretmenlerde bu bayrak çekme merasimine iştirak ederlerdi. İşte tam bu sırada idi, Müthiş

bir top sesi ortalığı kapladı. Bayrağa selâm vaziyetinde bulunuyorduk. Top sesleri acı ve boğuk uğultularla sanki havayı yırtıyordu. Bu kısa müddet içindeydiki, önümüze şerapnal parçaları düşmüştü. Öğretmenler bunlardan bir parçasını tetkik eder etmez onlarla birlikte hepimizi bir telâş almıştı. Bu anda şehrimizin düşman tarafından bombardıman fedildiğini anlayan ve halen Trabzon millet vekili olan sayın öğretmenimiz Mahmut Muammer Yarımbıyığın işareti üzerine koşarak okuldan içeri girdik. Dershanelerimizde neticeyi anlayınca kadar pencerelerden denize doğru bakıyorduk. Biraz sonra hademenin sesi kulaklarımızda çınladı. Herkes evine:

Bir hercümerç içinde bu sözü işitir işitmez kendimizi okuldan sokağa attık. Herkes bir tarafa dağılmıştı. Kız Enstitüsüne giden caddeye doğru koşuyorum okulun bahçesinin alt tarafında o zaman karakol olan binaının yanı sağlık ve sosyal yardım müdürlüğü önündeki üç yol ağzına geldiğim zaman önümüzden hidden öğretmenimiz Ömer Hafız efendiyi gördüm. Meğer biraz nrka ve yan tarafından koşar adım giden ve Yeni-yol gazetesinin 2—3—948 tarihli nüshasında Trabzonun Kurtuluş günü münasebetile bu olayı anlatan sayın

öğretmenimiz Mehmed Salih Gürses ve daha arkadan da okul öğrencileri koşuyorlardı. Bombardıman devam ediyordu tam o anda ne olduğumu anlayamadım. Yalnız bir gürültü ve sonra göz gözü görmez bir duman içinde yere serilmiş ve kendimden geçmiştim. Okuldan eve dönmediğimi gören Rahmetli babam mektebe kadar gelmiş beni arıyordu. Krakolda kimseler yoktu bulunduğum yere gelince müthiş bir manzara ile karşılaştı; Toz toprak dumanı dindiği için bizi yerde yatarak bir halde görünce heyecanla bana sarıldı. Kalbim atıyordu titreyen ellerile kollarından tutarak bir hamlede beni arkasına atıp evin yolunu tuttuk. İskarpınlerin ayağımdan çıkmıştı. Fesim ve halen sakladığım o günkü üç derse ait bir arada ciltli benimle gezi olan kitapların taş ve toprak yığınlarına karışmıştı. Eve güç hal gelebilmişim anımin iki yerinden ve başımın muhtelif kısımlarile vücudumun bazı yerlerinden kanlar akıyordu. Elbiselerim delik deşik olmuş, çehrem tanınmaz bir hale gelmişti. Ev halkı beni görünce şaşırmış ağlaşıyorlardı. Babamda öyle bir telâş peyda oldu ki beni kolumdan tutunca siz Guz Gundere istikametine doğru gidiniz diyerek evden ayrıldık. Tabakhane köprüsünden Ortahisardaki Eczaneye geldikşede kapalı idi. Üst muhalleden dolaşarak Guz Gundereye indik. O gün akşama kadar bir mahşeri andıran bu dereyi takip edip köyden köye geçtik ve nihayet Argalyada konakladık. O geceyi acı ve sızılar içinde geçirdikten sonra Soğuksuda bulunan dedemin evine avdet eyledik. Yaralarım tedavi edildi. Bir kaç gün sonra zavallı öğretmenimiz Ömer Hafız efendinin

bombardımana kurban gittiğini öğrendim. Demek oluyorki Cihan harbinin ilk bombardımanında ilk şehit Ömer Hafız efendi ve ilk gazide benimle diğer öğretmenimiz Mehmet Salih Gürsesti.

Şimdi kitaplarım arasında şerapnal parçalarından delik deşik olan gazi kitabım elime geçtikçe o kara günler bir sinema şeridi gibi gözlerimin önünden gelip gecer...

Bilâl Akıncı

Rüya Geceleri

En güzel rüyayı paylaştığımız gece
Mermer erirdi avucumuzda
Yıldızlar birer meyva gibiydi
Saadet yüklü dallarda başucumuzda

Mesafe yoktu Tanrıyla aramızda
Arzularımızla doluydu etekler;
Renk taşırdı bahçemize kucak kucak
Bahar kanath, deniz gözlü melekler;

En güzel rüyayı paylaştığımız gece
Yedi iklim, yedi cennet bizimdi
Soğudu avuçlarımız bozuldu bugün
Rüyalar ölüm yüklü, ölüm yüklü şimdi

Selim SARAÇ

Seni Anış

Seni yıllar boyu ve bir çok sene
İçimde aradı her sabah rüzgâr
Buluştuk bir seher anlattım yine
Eskisinden fazla bugünkü kadar.

Dedim içeceğim Zehirse bile
Kavuşmak istiyor gönlüm o aşka
Boşalttım rebii bir hasret ile
Ne varsa kalbimde o kızıdan başka

Bir pembe akşamdı o genç kız eli
Kazıdı içimde nihâni mezar
Ben sevda peşinde hâzin bir deli
O mezar içinde ve mezar kadar.

Mustafa Cantürk

Yabancı

Bu yolun sonunda
Biri var biri
Düşünür, çenesinde elleri;
Doyamadığı karısını isimsiz çocuğunu
Bir şafak yalnızlığında
Dört mevsim güneye bakan evi
Sarmaşıklı balkonu

Sevdiği şarkı söylense efkârlanır
Bir şeyler saplanır tâ yüreciğine
Dinlenir dinlenir eski günleri anar
Sofrada mektup alsa;
Boğazına diziliverir lokmalar.

Bu yolun sonunda
Biri var biri
Cıgaraşını içine çeker
Ekseriya akşam üzeri.

Kemaleddin Koç

Toprak şirri

Toprak getirir rızkımı
Sen üzülme Alim
Amele olur, çiftçi olur sürerim
Emek emek, çiçek çiçek işlerim
Söylerim toprak kokan şarkımı
Sen üzülme Alim
Amele olur, çiftçi olur
Safasını sürerim!

Benimdir iliklerime kadar
Altı da, üstü de benim
Onunla yaşamayı severim
Vatan uğrunda bir askerim
Tarla tarla, davar davar
Sen üzülme Alim
Sulh olur çalışırım
Harp olur döğüşürüm!

İlhamın yaylalarından
Bir karış bezindendir kefenim
Ben seninim ,
Sen benim saadetim
Rızgın tarlalarından
Sen üzülme Alim
Böyledir benim
Sevda halim
Ümit Ölmez

Huzuru dua

Bir bahar arifesinde
Cennet ülkelerden
Yorgun kuşlar döner;
Kuşlar ağlamayı unutmuşlar.

Bakir ormanlar boyunca
Yeşil yeşil ağaçlar tüter
Murada dek,
Derken... Çevriliverir
Avuşlar semaya
Yaprak misali.

Kemalettin Koç

OF KAZASININ

UMUMÎ TARİHÇESİ

Mustafa Cansız

1 — Ofun Kaza merkezi hariç bırakılırsa şenlenme tarihi, Trabzon kadar eskidir. Kaza merkezi bulunan kasabanın teşekkül tarihi, bir buçuk asrı aşamayacak kadar yakındır.

Türk seyyahı Evliya Çelebi, Ofun batısını teşkil eden Sürmene kazasının Mogana semtinde üç gün kaldıktan sonra Rizeye geçtiğini anlatırken; Of kazası kasabasının varlığından bahsetmemiştir. Ofun kaza merkezi "Âşimiler arasında kendisinden konuşacağımız Bilâl Efendinin," Ofun Solaklı deresini takip ederek cenuptan şimali doğru sahile kadar açtığı bir yol ile teşekküle başlamıştı. Bilâl efendi ise, tarihimizden 180 yıl önce yaşamış, bir Ofludur.

Ofun şenlenme tarihinin eskiliğini gösteren, Ofun sahilinde mevcut, Kalecik adını taşıyan kaledir, ağızlar-da Cenevizlilere ait olduğu söylenen bu kalelerle ya ticaret, yahut çapulculuk yapmak için yabancılar saklanmalarını sağlamak istemişlerdi.

Demek ; Dahilde ya ticaret, yahut çapul yapılacak bir millet vardı ki Ofun sahilinde bu kale inşa edilmişti. İşte bu gibi noktaları tesbit için sahillerimizdeki bu kalelerin tarihi bir önem taşıdıkları şüphesizdir. Trabzonun fethinden 94 yıl sonra

müsliman olan Of halkının Rum ırkından olduğunu, Trabzon tarihinde Şakir Şevketin (400 sene mukaddem müsliman olan Oflular Rum milletinden idi.) Sözüden çıkarmak yanlışdır. Çünkü Osmanlı alimleri gibi müverrihleri de (Millet) kelimesini din yerinde istimal ederlerdi. Bu sözyle Şakir Şevket Oflular Hristiyanı demek istemiştir. Bugün Ofun bir kaç köyünde konuşulan Rumcadan ötürü bu köylerin Rum olduğu hükmünü çıkarmak, birincisinden daha az hatalı değildir. Yine Of kelimesinin de Trabzon tarihinin Yunanca yılan demek olan (Ofis) den çıkarması, buna sebepte Of yollarının yılanvari olmasını göstermek, tenkide değmeyecek kadar zayıftır. Böyle olsa Karadenizin batı sahili, bir kaç yer istirna edilirse hepsinin adı Of olmak icap eder. Çünkü hepsi Of gibi yamaçtır ; hepsi Of gibi arızalıdır. Esasen bugün için istikak usulile tarih yapmak ilmi olmaktan uzak kalmıştır. Kalmasa da bu istikak Türkçede de olabilir. Nasıl ki Amasya müverrihi Hüsamettin (Ofa), (Hopa)yı Opodan çıkarmışsa.

Ofta konuşulan Rumeada Türk dili unsurları Rumcadan çoktur. Bu köylerde konuşulan bu dilin milli bir dil olmadığı muhakkaktır.

Yunan tarihlerinin bu yoldaki iddialarını kendi arkadaşları bozmaktadır. (Militios) şehriden ayrılan bir kaç muhacirin Karadeniz sahillerini doldurması aklın alacağı bir şey olamaz. Milâdi 500 yıl önce, onbinlerin ric'atını tasvir eden (Anapasis) adlı kitabında (Eksenefon) Trabzonda dillerini anlamadığı yerlilerle karşılaştığını söylüyor. Bu Filezofun bize verdiği bu hakikat, Yunan'ın efsane tarihinin en kesin cevabıdır. Yine bunu teyit edecek milâttan sonra (Savayuvadis) in Pontüs tarihindeki : Rumlar Sürmenenin sahilinde, Türkler de dahilinde bulunuyorlardı sözüdür. Bu eser de takriben miladi 13 cü asırda yazılmıştır. Ofun Rumca konuşan köylerinin çoğu ise sahilden 30 kilometre dahile yanaştıktan sonra görülmeğe başlar. Demek isteriz ki bu köylerde Rumcanın konuşulması Hristiyanlığın gelmesiyle başlamıştır. Nasıl ki Oflular müslüman olduktan son sonra birbirile kadınlar da dahil olmak üzere Arapca konuşacak kadar bu din dilini öğrenmişlerdi, medreselerin de çoğu bu köylerde bulunmuş olduğu gibi Of hocalarının da yüzde 95 şî bu köylerden yetişirdi. Bu köyler halkının esasen Türk olduklarını isbat edecek Türk adetleri ötedenberi Ofta Türkçe söyleyen köylerden daha çoktur. Bu köylerin hele kadınlarında yabancılara ocaktan ateş vermemek adeti kadınların Türk şamaniliğinin ateşe karşı gösterdiği saygının bir tezahürü sayılabilir. Bunların sevgili babasından, sevimli çocuğundan öldükten sonra çok tiksindikleri yine Türk şamanlığından kalan bir izdir. Yine gelin, güveyin ilk gece odalarına yemek için ekmek, tuz, son zamanlarda bal koymak bu köylerde Türklüğü yaşatan şamanilik

tezahürüdür. Yine bu köylerdeki kadınların ilkbaharda parlak bir güneş altında tepeler üzerinde toplanıp eğlenmeleri, doğurma ilâhesi (Ayzit) e şamanların yaptığı ayindir ki bugün gayesi unutulmuş fakat kendisi yaşıyor. Bu kadar istihaleye uğrayan bir kaç Türkün de Türklüğünü yaşıyor.

Bu nokta üzerinde hayreti çeken bir olayda insanları ölmeye, öldürmeye sbrükliyen bir mesele din değiştirmesi olduğu halde Oflular hiç bir tazyik görmeden Maraşlı bir Türk alimi olan Osman Efendinin kimsesiz yardımcısı Ofun en mutaassıp papazlarla dolu olan bir yerinde ansızın kendini gösterip günlerce samimi bir hava içinde, dinî münakaşalardan sonra Maraşlı din aliminin teklifini Ofluların candan kabul etmeleri bunların da temü yürekli bir Türk olmalarından başka neye verilebilir? İşte tarihte tazyiksiz müslümanlığı kabul eden Selçuk Türklerini görebiliyoruz. Yine bunlar da Türklere ait masallar Türkçe söyleyen köylerden daha çok göze çarpar. Hepsinden biri bu köylerin herhangi bir semtinde bulunan bir mağara, bir taş oyuğu Dede Korkut masalında okuduğumuz (Tepegöze) mezar olarak gösterilir.

Şu ön sözlere etnoğrafik ve etnolojik tetkikler ilâve edilirse bunlardan çıkarılacak sonuç Of halkının Türk olmasıdır.

Bunların Trabzonun fethinden sonra Ofa yerleşenleri Çepni ondan önce yerleşimlerin de Kaşkârlı Mahmudun büyük eserinden anlaşılacağına göte (Becenek) olmasıdır.

2 — Of kazasının idari tarihçesi :

Tabiidir ki milattan altmış yıl önce Trabzonda Mihirdat'ın kurduğu Bont hükûmetine tabi olan sahaların içinde bulunan Of haçlı seferlerinin dördüncüsünde İmparator (İzak) ın yardımıyla haçlı seferlerinin İstanbulu zaptettikleri milâdi 1200 yılında İmparatorluk ailesinden (Aleksi Kemninoz) Trabzona kaçmaya mecbur olmuş, kurduğu hükûmete de tabidir ki Of da bağlı kalmıştır. Hicret tarihinin 867 sinde Trabzonun Fatih tarafından feth edilmesi Ofun da Trabzona bağlı kalması şüphesiz ised Trabzon valisi bulunan Hazinedar Zade Osman paşanın yani 1245 de Of ve Sürmene kazalarına ait islâhatına kadar Ofta hukukî ve icraî idareye ait elde açık malûmat yoktur. Gerçi Trabzon mahkemesinaen sadır olmuş Oflulara ait 350 senelik ilâmlar bulunuyor. Fakat bunlarla Ofta bir kadılık, yahut voyvodalık gibi bir idarenin mevcut olduğunu istidlâl etmek mümkün olmuyor. Bu ilâmlar Of kazasından her hangi bir adamın şahsına ait hukuki bir hüküm mevcutt olduğu gibi Of kazası adıda yazılmaktadır.

Osman Paşa islâhatile başlayan idarede bir voyvoda veyahut mütesellim gönderilmiş olduğu belli ise de kimlerin bu vazifeyi aldığı belli değildir. Esasen Ofun aşar vergisile doğrudan doğruya mükellef tutulması Osman paşanın kardeşi Abdullah paşanın valiliğine tesadüf eder.

Ofta kaza teşkilâtından evvel hatıralarda yaşayan bir memur varsa o da malmüdürlüğü yapan meşhur Bayburtlu şair zihnidir. Oftan bu büyük Şairin hicret tarihi 1262 de ay-

rıldığını (Of Oftan az olup kaldım, kuru feryade of) tarihi mısraından anıyarız. Hicretin 1287 tarihinde kaza kaymakamlık teşkilâtına tabi tutulmuş 93 de Batumun düşmesiyle Of, Rizeye bağlanmış; yine hicretin 1309 da Trabzona dönmüştür.

3 — Kazanın iklimi mutedil, yağmurn boldur. Soğanlı dağlarının eteklerine düşen bir kaç köyde itidal yoktur. Bu köylerde Mısır, Fasulye gibi husubat ve sebze yetişmez. Yalnız hububattan arpa, sebze den de patetes yetişmektedir.

Deniz seviyesinden 500 metreye kadar fındık ta istihsal ediliyor. Kazaya ait ihracat mahsulü fındık, fasulye, tereyağıdır.

4 — Oflular vaktile medresenin hakimiyeti altında akide itibarile ehli sünnet kalmışlar, Ofa şiiilik, tekke girmemiştir. Ofta 70 Medrese mevcut iken Ofta bir tekke yapılmamıştır. Oflular dindar olmakla hiç de müteassıp değildirler.

Burada tarikatlardan ilk defa nakşibendelik Erzurumdan sonra da Abdulhamit devrinde İstanbuldan getirilmiştir. Bu tarikatın da burada tutunabilmesi Medrese ile bağdaşabilmesindendi. Nakşilikten başka tarihte burada hiç bir tarıkata yer verilmediği gibi bu tarikatın son mümesilleri de sona ermiştir.

Bugün bu tarıkata bağlılığın kalmadığı söylenebilir.

5 — Zamanımızın dünya fikir cereyanlarından Ofta hakim olan müfrit olmamak üzere milliyetçiliktir.

6 — 118 sene evvel Rusların Er-

zurumu işgal eden ordularından ayrılmış dokuz bin kişilik askeri bir kıtaları Bayburtu da işgal etmişti. Bayburtun Hart ovasında bu kıtayı mağlup eden Oflular arasında büyük şair Zihni Efeedinin meşhur destanında (birisi Hopşeralı Mustafa efendi elinde asası ejder menendi) beytile tebaruz ettirdiği Ofun Hopşera köyünden medrese alimi Hacı Kerim oğlu Mustafa efendi elan Ofun tanıdığı milli bir kahramandır. 93 Rus Osmanlı seferinde Kars'ın Çim tabyası kahraman müdafileri arasında Of müstahfiz Tabur kumandanı Cansız oğlu Yusuf bey de ün almış kahramanlardandır. 1309 da Rize Tabur ağası tayin edildiği sırada ölmüştür. (*)

7 — Ofta ilk şair daha doğrusu bir nazım olan Bilâl efendi Ofun Bacan köyündendir. Hicret tarihinin 1177 tarihinde Yusuf Züleyha kıssasını nazmetmiş, bu eser askeri misafirhanenin Litoğrafya matbaasında tab edilmişti.

Horasanlı Ebu Müslimin destanı mahiyetteki tarihini de nezmetmiş el yazma nüshaları mevcuttur. Matbu yoktur.

Türkiyenin en meşhur maliyecilerinden üç ciltlik defteri muktesit adını taşıyan meşhur eserin sahibi Ofun Cufaruksa köyünden Kursî Zade Süleyman Sudi de Ofludur. Hicret tarihinin 1313 de ölmüştür. Yine

Ofun Arşela köyünden Dereli oğullarından Ahmet efendi adlı bir molla yüz küsür sene önce kanat yaparak ikiyüz metre kadar yüksekliğe uçarak bugünün tayyareciliğine bir nümune vermişti. En büyük heyecanla dolu İstiklâl Marşı şairi Mehmet Akif Asımında canlandırdığı Ofu Mandal Hocada Abdulhamidin istibdadına karşı haykıran Ofu bir hürriyet mücahididir.

Mustafa Cansız

(*) 1914 Büyük Harbinde Çar ordusunu Ofu Rizeden ayıran iyi Derede Rizenin teslim oluştundan itibaren yirmi beş gün Türke yakışan bir metanetle durdurmuş, Ofun kadını, erkeği bir kahraman nümunesi kesildiğini unutulduğu için değil anılması millî benliği gıcıkladığı için hatırlandı.

Yarım asır evvelki yüksek tedrisatımızdan bir nümune

Farisi Edebiyatı ve bir tesadüf olayı

Osman Galip Koper

Yüksek öğretmen okulunda (Yüksek Muallim mektebinde) o vaktin tabirince darümualliminaliyedeyiz. İşde polis düdüğü gibi bir ses; Talebeler hemen teneffüs hanelerden ders hanelere serbestçe geçiyorlar. Dershanede kapıya yakın oturan bir talebe gözcüdür. Muallim gelirken kapuyu açıyor, buyurunuz manasına vaziyet alıyer. Bunu gören bütün talebe ayağa kalkıp müderrisin selâmına mukabele ettikten sonra aldığı işaretle tekrar oturuyor. Biz otururken sınıf defterini imzalayarak namevcut varsa kaydediyor. Hocamız uzun boylu, yeşil sarıklı, hoş akça pakallı idi (Trabzonlu Çizmeci zadelerden Hüsnü efendi) kendisine mahsus bir tavr ile etrafa bakıp arıyor, aradığı talebeyi görünce parmağı ile tahta başına gel işaretini veriyor. Ders olarak vereceği manzumeleri o gelen talebe ye yazdırır herkesde beraber yazar. Bunun içindirki kimsenin defteri eski ve yanlış değildir.

Budefa vereceği ders, şehnameden değil muamma bahsındandır. Manzumeyi evvele kendisi ince sesile lâtif lâtif okur, dershanenin bavasında adeta bir şiir kokusu yaratır herkes bu hava içinde, gâşiy ola ola çalışır. İşte hem muallimi dinliyor hem ypzıyoruz.

Muamma benami (emin) :

Ey dil ez ihlâs anhayiki sahibi gevherend

Zan fakiran namcu kân taifei namavervnd

Manası ve nesre tahvili:

Ey gönlüm cevheri hüneru marifet sahibi olanların ihlâsından yani doğruluğundan ve samimi muhabetinden kendin için namdar ve şöhret şuar olmak işte zira o fakirler yani daimi yücelik dileyen o kimseler haddi zatinde namver kimselerdir.

Şiirin bu zahiri manası maksadi tatmine kâfi değildir, Bir isim arayacağımıza göre birde ledünni (iç ve öz) manasını bulmak lâ-

zım gelir. Şuhalde bir isim aramak üzere manzumeyi tekrar manalandıralım:

Ey gönlüm ihlasdan yani ihlâşîşerif dediğimiz (Kulhuvallah) suresinden ve bu surenin cevher sahibi olanlarından yani noktalı harflerinden (ki : Bilindiği üzere o noktalı harfler altı tane olup şunlardır : K . Y . Y . Y . N . F .) fakiran yani F . K . Y . harflerini raned yani sür , çıkar . Geri Y . Y . N . harfleri kalır. Ve (YİN) diye okunabilir. Lâkin bir isim değildir şuhalde birazdaha araştırılmalı çünkü manzumede, namcu - isim ara . Kân - kian yani zira onlar yani o taifeihuruf namave-rent - isim meydana getirirler kaydı vardır. Şimdi arıyorum yinde ki ye harfiye yi ihtar eder. Ya, terdit edatıdır. Terdit olmak üzere birde arapçada (em) vardır. Ye yerine em koyalım (emin) ismi meydana çıkar. Görülüyorki bu uydurmalar, bulmalar kolay değildir. Merhum hocamız bunları bize kendi huzurunda buldura buldura öğretir idi.

Muallim, haydi evlâtlar ; bir diğer muamma yazıp tahlil edelim dedi ve yazdırmağa başladı.

Muamma benami (zeki) muallim bu sözü derdemez babi alide bir bonba patladı (ermeni meselesi) sesi pek uzak olmayan Cihaloğlundaki mektebimize şiddetlice geldi. Hatta sarsıntıdan ders-

hanenin kapısı tekrar kapanır gibi oldu. Hiç birimiz korkmadık. hocamızda korkmamış olsa gerek ki kapıya bakarak serin kanlılıkla (daha açılmazmı) diye lâtife etti , hafifce hep gülüştük.

Lâkin şu bonba hadisesi, şu tesadüfi olay dersin mecrasını değiştirdi mecra yavaş yavaş siyasi sahaya doğru girzğâh buldu.

O gün sabahdan tarih dersi vardı. Derste devletimizin milli şeref ve gururuna uygun bulunan ilerleme devrinin cahillik ve seciyesizlik yüzünden artık durup, duraklama devrine geçtiği ve bu devirde de yine gafletten uyanamayıp gerileme devrine indiği, böyle olduğu halde olaylardan halâ ders alamıyarak inkıraza doğru sürüklendiği bahsedilmişti. Bu sebeple hepimiz ağlamak derecesinde elemli , kederli ve sinirli idik. Bunların tesirile olsa gerek ki : Yanında oturan bir arkadaş ayağa kalktı ve hocam dedi : Bu bulmacalar , bilmece neye yarar? Bunlar ile istiadeişeref, İstirdadime-malik olurmu?

Muallim - Evlât bunlar şarkda ve islâm aleminde bir ilimdir, zekayı tenbih eder .

Talebe - vatani meselelerde, inkrazdan kurtaracak şeyler üzerinde müsbet ilimlere dayanan bulmacalar incelemeler yapılsa daha çok hayırlı ve faydalı olurdu. İnkıraza doğru gidiyoruz. Bece-

riksizliğimiz yüzünden dünya devletlerine karşı mahcup oluyoruz. Deminki bomba dahi devam eden idaresizliğimizin bir haberidir belkide varlığımızın iflâs topudur. Bunun içindir ki Avrupa bize (hasta adam) diyor. Ölümümüzü, inkırazımızı bekliyor hatta şimdiden kendi aralarında bizi taksim projeleri yapıyor.

Muallim - daha, daha,...?

Talebe - Biz Avrupanın ta göbeğine kadar gitmiş, bir mektupla Fransayı himaye ederek istilâdan kurtarmıştık. Lehistanı. Romanyayı emrimize ram etmiştik. Yunanistanı , Sirpistanı ; Bulgaristanı zapt ve feth etmiştik, Viyana önlerinde at oynatmış alema dehşet vermiştik. Biz şeref kazanmak için rahatını kaybeden o namuslu kahramanların o ataların evlâtları olalımda bugün idârecilerimizin sui istimali ve seciyesizlikleri yüzünden şimdiki dereceye inelim, elan de hiç bir çaresine bakmıyalım , gençliği eyi terbiye edip hazırlayacağına uyutalım... Bu kötülüklerimizi vâsf için ne edebiyati osmaniyede, ne edebiyati arabiyede ,nede edebiyati fariside acıklı ve yakıcı bir kelime butamıyorum.

Bir gemi batarken onu kurtarmak için müterebatından fevkelâde bir faaliyet görülür. Hari? bizde alel ade bir faaliyet de görülmüyor bu gidişle bugün yarın

Bulgaristanda kiralığını ilân edecek, belki Rumeli bile elden gidecek. Arkadaş sinirlerine hakim olmağa çalışıyor fakat ağlamakdan kendini alıkoyamıyordu. Hoca izin vermedende oturamıyordu nihayet muhterem hocacığım (veledalin) (bahriyeli zabıt) meseleleride malûmialileridir dedi ve artık konuşmadı. Hocamız saata baktı. Tedai tesirile saati olanlarda baktı dersten çıkma zamanı gelmiş gibi idi . Muallim otur dedi talebe oturdu başını kolları arasına alıp sıraya kodu bu sıra sınıf mutlak ve derin bir sükûte dalmıştı biraz sonra yine muallim bu sükûtü bozup dediki :

molla kalk kimse görmeden git yüzünü yıka hemen gel. Bize dediki: o dîtilmiş sizde kalıba tehlikeli seyahata alıstınız (işte bu esnada dersten çıkma düdüğü çaldı.) Hoca devamla dediki mülkün sahibi mülkü düşünür. Allah şevketli padişahımıza uzun ömürler versin. Artık kimsenin bir söz söylemesine meydan vermemek için hemen bizi muhabbetle selâmladı çıktı gitti.

Hocamızın bu sözleri hikmet ile karışık bir muamma idi. Verdiği bu muamma dersini biz arkadaşlar bir araya gelip şöyle çözdük:

Tehlikeli seyahatın manası: o hafta fransızca dersine muallimi-miz (ruscuklu Şükrü beyki bu zat

hürriyet sever idi sarayın tazyiki-
ne tahammüi edemiyerek intihar
etti.) Halk tarafından okunması
padişahın hoşuna gitmiyecek olan
fransız gazetelerinden birini ders-
haneye getirmiş ve bize ondan dik-
deler (imlâlar) yaptırmış ve hürri-
yete müteallik açıklamalarda bu-
lunmuş idi. Saray bunu haber al-
mış ve hepimizi mabeyne aldıra-
rak soruya çekirmiş idi.

Padışaha duanın manası:

Sınıftaki bu vatani sözler üzeri-
ne tekrar saraya seyahat ettirilir
ise kurtulabilmeksizliğimizin temini
idi.

Velâddalin ve bahriyeli zabıt
meselelerine gelince: birgün tarih
dersindeüz deniliyorduki birinci
Abdülhamit devrinde Ruslar 1783
de kırımı almışlardı. Rusların idar-
recileri pek ihtiyatlı siyaset takip
ettiklerinden Osmanlılar tarafın-
dan bir nevi müdahale olmasın
için hemen askeri meclisler ve istihkâmlar yapmışlardı. Çok tuhaf
bir olaydır ki o sıra İstanbulda
kendilerine ulema dedikleri molla-
larda bir meclis kurup (valâddalin
sözünün iyi teleffuz edilmediğini
bahis konusu yapmışlardı o zaman
etraftan bazıları canım; manayı bo-
zacak derecede lafuz hatası yoktur
Dünyanın her tarafında milletler
arası hattâ vilâyetler arası buka-
darcık bir ehemmiyetsiz teleffuz
hataları olur. Demişlerdi. Diğer
bazılarında canım; onlar zaten baş-

ka birşey bilmezler, İslâm memle-
ketlerinin sahalarının azalmakta
olduğunu görerek bir çare düşü-
neceğine lafuz ile uğrşıyorlar, A-
rabistanın ekseri yerlerinde Cim-
jim ve kalp yerine e'p derler ve-
saire gibi dedikodular olmuş idi.
Arkadaşlardan biri hem medres-
eten cazenrme hem fen dersle-
rieden şaadetname almıştı. Par-
mak kağıdı muallim bey söz söy-
lemesine müsade etti. O da dedi-
ki: Lafuz ile uğraşıp millet'i gülünç
mekkiye düşüreceğine ve müslü-
manlığa ihanette bulunacağına
müslümanlığın parlak ahkâmın-
dan biri olan veeiddulevhum mes-
tetatuminkuvvetin) yeni düşmanla-
rımız için elinizden geldiği kadar
kuvvet hazırlayınız gibi Allahın
emri üzerine bir harekete geçse-
lerpi diyanet içinde millet için de
daha çok hayırlı ve sevaplı olurdu
Hem artık ecdadımızın kanları ile
yoğrulu yerlerimiz belki elden git-
mez hattâ belkide bazı yerler ist-
tirdat edilebilir.

Muallim dediki: Aferin evlât
iyi fikir sahibi olmuşsunuz. Fen ve
siyasi ilimler görmüyerek yalnız
medrese göreneyi ile kalanlar tabi
onlar gibi olurlarfayda değil ma-
zarrat verirler, Efendiler siz öyle
olmayınız. Etrafı etraftaki eşyayı
ve etraftaki ahvali görünüz. gör-
düklerinizden bir netice çıkarınız
çıkardığınız neticeyi memlekete
hayırlı olmak üzere tatbik ediniz,

tatbikte muvaffak olmak için de
seciye (karakter) li olunuz. Seciye
bilirsinizki: azmuirade sabrusebat
cesaret ve şecaattan mürekkeptir.
Sabır miskinçe çeklemek değil ya
pılması makul ve mukarrer bir işi
yapmada devam ve isrardır. Şeca-
at askerce olan cesarettir. Cesa-
rette yapılması lâzım olan işlerde
Allaha tevekküldür. Ve namuskâ-
rane milleti yaşatmağa niyet ancak
böyle olur, Tanrıdan sizin için doğ-
ruluklar dilerim.

Bahriyeli zabıt meselesinde şu
idi: Bu mesele sınıfta değil dışar-
da vuku buluyor. Fakat sınıflarda
ki dersler kadar hissi bir mahiyet
taşıyor. O vakitler maaşlar şimdi-
kinin aksine muntazaman çıkmaz-
dı bahriyeli bir zabıt dört ay ka-
dar maaş almadığı gibi evinde de
bir doğum olacağından ihtiyacı
dereceye gelmiş idi maliyeye her
müracaatında para yok deniliyor-
du nihayet maliye nezaretinin kar-
şısındaki sıra sarrafların birine mu-
racaatla maaşını kırdırarak alıyor
evrakı müsbitisini sarafa terk edi-
yordu. Saraf derhal maliyeye gi-
diyor paramız yok diyen maliye-
den hemen paraları tamamen ali-
yor. Ehvale vukufu sebeble işi ta-
kip eden zabıt maliye gişesinin
önünde hemen sarafın başına as-
kerce bir yumruk indirerek paralara

geri alıyor. Fakat iş bununla kal-
mıyor oradaki bir iskemle üzerine
çıkıp halka hükûmetin yolsuzluğu-
nu padişahın da maliye maliye na-
zımında sadrazamında başka na-
zırlarında bu hırsızlıkta bu soy-
gunculukta ortak olduğunu bağıra
bağıra anlatıyor. Ve böyle hırsız
hükûmetin daima alaşığı edileceği
nide ilâve ediyor. Birgün sonra
işidiyoruzki o zabıt hudeyde gibi
merkezden uzak bir yere bir dere-
ce terfi ettirilerek gönderiliyor.
Yeni hırsızlığa engel olan kaldırı-
lıyor demektir.

Çok şükür şimdi öyle şeyler
yok.

Bu yazılar gibi eski olayları
dinlemek ve ya tarih okumak ya-
ni geçmişi bilmek niçindir?

Şimdiki ve gelecek zaman için
vatanın selâmeti namına fayda te-
mini içindir. Evet vatani tehlike-
de görüyorsunuz; gerileme derinin
henüz durdurulamadığını anlıyorsa
nız hemen vicdanınızın emr ve
işaretine göre hareket ediniz. Biz
şerefli dedelerin evlâtlarıyız. Bir
şerefsizliğe meydan vermemek üz-
re uyanık bulunmak her Türkün
hem borcu hem hakkıdır.

Osman Galip Koper

Gezi Notları :

Kuzeydoğu

Anadoluda

Bir Gezi

Hamit Koşay

Mevsim yaz olduğu halde gezdiğimiz yerlerde her taraf yemyeşildi. Yamaçlarda mor koyun sürüleri otliyordu. Doğu Anadolu'da nüfus başına isabet eden hayvan sayısını Orta ve Batı Anadolu ile kıyaslandırılamayız. Güneş ışığını dibine geçirmiyen sık çam ormanlarında tabiat hiçolmazsa şimdilik baltayı yenmiştir. Kesilen bir ağacın yerine 100 körpe çamın yerden fışkırdığı görülür.

Türkiyeyi kısa mesafelerde muhtelif iklimlerin katedilmesi mümkün bir ülke olarak tavsif edenler vardır. Bu tavsif, bir ağacından bal, öbür ağacından yağ akan (dut ve zeytin kastolunuyor) Artvine daha çok yaraşır, Derin vadilerin ilkbaharda bulunduğu kirazı, dağlar ancak güzün yetiştirdiği için çarşılarda üzüm mevsiminde de bu meyveyi bulmak mümkündür.

Karasu, Murat, Aras, Kura ve Çoruh nehirlerinin dilimlere böldüğü Kuzey-Doğu bölgesi, yüksek dağları,

yaylaları ve uçurumlu vâdileriyle Türkiye'nin hudutsuz imkânlar vâden bir ülkesidir. Aynı zamanda tabii bir kale halinde olan bu topraklar daha iyi tanınmaya ve her bakımdan benimsenmeye ne kadar muhtaç !

Dağların şahı Ağrı (Vrarat), 5158 metre yüksekliği ile Karaköse ve Iğdır arasında bir tabiat harikası olarak yükselir. Jeolojinin tesbit ettiği eski çağlarda Ağrı'nın ateş ve duman saçan sorgucu ile göllere ve denizlere akseden hayalini zihnimizde tasarlamak mümkündür. [Araratın, merkezi Vanda olan eski Varto (Uruarto) devletine de adını verdiği sanılmaktadır. Bu vesile ile ülkenin eski tarihine bir göz atmak faydalı olur sanırız : Urartolular, yeni araştırmalara göre, iktisadi bir dil konuşan Hurrilerle akraba idiler. Bu Hurriler, Anadolu'nun Kuzey Doğu bölgesinde büyük bir Hapha memleketinin olduğunu söylerler. Etiler ise bu ülkeye Havaşa adını verirler, Asur

kaynakları kuzey-doğu bölgesinden fazla bahsetmezler.

Krartoların çivi yazılı anıtlarında Kuzey-Duğu Anadolu hakkında aydınlatıcı belgelere rastlanması muhtemel ise de bunlar kâfi derecede işlenmemiştir. Yeni araştırmalar Uarto kiral adlarının Anadolu'nun çok eski bir dilinden alındığını meydana koymuştur. Erzincan yanında Altintepe'de bulunan hiyeroğlif yazılı kablar bu çevrede çok eskiden bir yazı kültürünün kökleştiğini göstermektedir.

Etilerin Kuzey - Doğuda sakin Hayaşalıları vahşi göstermelerini iki kavim arasında örf ve âdetlerin ayrılığı ile izah mümkündür. Büyük Eti Kırallı Suppiluliyuma tahta çıktığı zaman Etilerle Hayaşalılar savaş halinde idiler. Hayaşa'yı istilâ ederek Kırallı Hukkanaş'a bir muahede kabul ettirdiler. Bu muahedeye göre Hukkanaş Eti Kırallının kızı ile evleniyor. Bu suretle iki hükümdar ailesi arasında akrabalık tesis ediliyordu. Muahede Hayaşa'da bir erkeğin kendi hemşiresi ile evlenmesinin âdet olduğu zikredildikten sonra " Hayaşa Kırallının kendi hemşiresi ile, Eti prensesi üzerine, evlenemeyeceği " şart olarak koşuluyordu. Ayrıca Suppiluliyama'nın diğer kızı, yani Hayaşa Kırallının baldızı Hatusas'tan eniştesini ziyarete gittiğinde "Hukkanaş onunla bir arada oturur, yer, içer; fakat mukarenette bulunamaz,, deniliyordu.

Kuzey-Doğu Anadolu her devirde bir sınır bölgesi olmuştur. Kafkasya

gibi burada da gelip geçen kavimler döküntüsüne rastlanır. Geleneğe göre, Türklerin de mensup bulunduğu Yafes zümresine katılan bu kavimlerin, madencilikte hayli ilerl gittikleri sanılmaktadır. Medyalıların, İranlıların ve İskender'in istilâsından sonra Helenistik kültürü benimseyen Pontuslarla Ermenilerin bu sınır bölgesinde büyümeğe çalıştıkları görülür. Her iki kavim öldürücü darbeyi o zaman cihan imparatorluğu kuran Romalılarından yerler.

Milâttan sonra dördüncü yüzyıla kadar genel olarak İran'da Persler'in Kafkasya'da kısmen Ermenilerin ve Volganın güney steplerinde Alanların yerleştiğini görüyoruz. M.S. 375 den itibaren Türk neslinden olan kavimler kesin olarak iktidarı ellerine alıyorlar. Asya'dan ilerliyen Türk kavimleri için iki istikamette yayılmak imkânı vardı : Güney Rusya ve Doğu Anadolu. Başta Hunlar, (395) olmak üzere Türk Bulgarlar, Avarlar, Sabirler ve Hazarlar güney istikametinde de ilerlemeyi denemişlerdir. Bunların içinde güneyden yol açarak yurt kurmağa ancak Selçuklular ve Osmanlılar muvaffak olmuşlardır. Hunlar 375 te Volga boyunda Alanları ve sonra Gotları ve Panoma'da Romalıları yendikten sonra tarih yeni istikamet aldı.

(Sonu var)

HAMİT KOŞAY

Halk Şairlerimiz :

ÂŞIK COŞKUN

Fahri Doruk

Kendisini misafir olarak kaldığı
kahveden Halkevine davet ettim.

İlk bakışta bizim Oflu hocalara
benziyor. Toparlak sakalı, temiz gi-
yinişi ve cidden kibar tavırları belli
ki hayli gün görmüş.

Anadolumuzun maruf selâmlaşma
merasiminden sonra, ona her gittiği
yerde Halkevine uğramasını, kendi-
sini tanıttırmasını, her halkevinin misa-
firi olduğunu anlattım.

Kasabamızın küçüklüğüne baka-
rak burada Halkevi bulunamayacağı-
na hükmetmiş, onun için aramamış.

Komşu Bayburt'un Tavukvank
köyünden Süleyman oğlu Haşim Bay-
ram adındaki bu âşık 1318 doğum-
ludur.

13 senedenberi saz omuzda Ana-
dolu'yu, bilhassa Karadeniz sahilini
dolaşıp durmuş. Halen Ankaradan
memleketine dönüyormuş.

Gıpta ediyorum şu Bayburta.

Bağrından yetiştirdiği saz şairleri,
âşıklar ismini tarihe malediyor. Ba-
kınız Coşkun ne diyor :

(BAYBURT İÇİN)

Ne müthiş havası, cennete benzer;
Her yandan, rüzgârı, eser Bayburtun.
Şarktan garba hep söylenir şöhreti;
Gayet âlî şandır namı Bayburtun.

İhata eylemiş sağın solun
Yazmışlar tarihe namın Bayburtun.
Nehrinin şöhreti tarihte tamam;
Her yandan gösterir kalesi erkân.

Birer sigara yaktık. Kendisine
Ankarayı nasıl bulduğunu sordum;
işte cevabı :

Şarktan garba demiryolu uzanmış;
Cennete benzemiş hüsnün Ankara
Bir çöl bataklık iken ne hoş düzenmiş,
Her yandan söyleşir ismin Ankara.

.....
.....
.....
.....

Bezetmiş asfaltı tanksavar yürür,
Âşıklar her yanda methini verir.
Sanma ki Coşkun ey bu şöhret
çürür;
Atatürk makamı ismin Ankara.

NOT : Bir hayli uzun olan bu
şiirin tamamını buraya alamadık.

Kendisini Halkevine davet edişi-
miz pek hoşuna gitmiş :

.....
.....

Beyhude yanmaz aşka pervane,
Âkıbet uğradı yolum seyrane,
Dediler Halkevine buyur mihmane,
Şebne kalem gül açtım geçtim.

Son olarak kendisinden Şiranımız
hakkında düşündüklerini sordum,
bakınız ne diyor :

Güzeldir ahlâkı, şirindir sözü,
Muhabbet deminde adı Şiranın.
Yaz gelende Dudi bülbüller Ötüşür
Tükenmez lezzeti tadı Şiranın.

Mimara muhtaçtır, yolu tamire
Devlet yardımına kalmış tekmi;li;
İşlemez makine, hem servis yolu;
Kırılmış kanadı-kolu Şiranın.

Çağlamış çayı, bulanık akar.
Bu sevda âkıbet ciğerim yakar;
Bezenmiş güzeller; seyrana çıkar,
Açmamış lâlesi, gülü Şiranın.

Otomobil hareket etmek üzere
idi, özür dileyerek âşık bulunduğ
Bayburtun hasretile bir an evvel
otomobiline bindi. Allah selâmet
versin ey halk çocuğu, yolun açık
olsun...

FAHRİ DORUK

HALKEVİ HABERLERİ

Öğretmenler Birliği Toplantısı

Şehrimiz Öğretmenler Birliğinin Evimiz salonunda tertip ettiği Aile toplantısı samimi ve neş'eli bir hava içinde gece geç vakte kadar devam etmiştir. Bu tanışma toplantısına Evimiz Müzik Kolu cazı ile iştirâk etmiştir.

Kır koşusu

Evimiz Spor Kolu tarafından Yomra istikametine doğru tertip edilen 10 bin metrelik Kır koşusu muvaffakiyetle yapılmış, iştirâk eden beş koşucudan derece alanlara Evimiz tarafından mükâfatlar verilmiştir.

Yardım

Adana su baskını felâketzedelerine Evimiz Sosyal Yardım Kolu tarafından Adana Halkevi vasıtasile 250 lira yardım yapılmıştır.

Yıldönümü

Tıbbiye'nin 121 inci yıldönümü münasebetile şehrimiz doktorları tarafından Evimiz salonunda tertip edilen aile toplantısı neş'e ve samimiyet havası içinde sabaha kadar devam etmiştir.

Müsamere

Evimiz Temsil Kolu tarafından hazırlanan "Bir damla yaş" piyesi üstüste iki gece temsil edilmiştir. Muvaffakiyetle yapılan bu temsil Doğangencilik Kulübü tarafından da verilmiş ve 2800 kişi dâvetli olarak bulunmuştur.

Temelatma töreni

Yeni Halkevimizin temelatma töreni 28.3.948 pazar günü Valimiz Necmeddin Ergin, Generalimiz Naci Altuğ, Belediye Başkanımız Tevfik Yunusoğlu, Parti Başkanımız Cevdet Akçay, Milletvekilleri, daireler âmir ve müdürleri ve teşekküller başkanları, Partiler mensuplarının ve kalabalık halk huzuru ile yapılmıştır. Halkevi Başkanımız Kemal Kefelinin bir söylevini müteakip Valimiz ve sair birçok zevat tarafından temele harç konmuş ve müteahhit Temel Kasımoğlu tarafından hazırlanan büfede dâvetlilere limonata, pasta ikram edilmiştir.

Bugün çıkmakta olan Halkevi dergilerinin listesi

Derginin Adı	Çıkaran Halkevi	Kaç günde Bir çıktığı
Taşpınar	Gaziantep	2 auda bir
Çorumlu	Çorum	aydabir
Doğuş	Kars	auda bir
Erciş	Kayseri	onbeş günde bir
Fikirler	İrmir	iki auda bir
Gidiz	Manisa	onbeş günde bir
Göüsler	Afana	auda bir
Halkevi	Ekişehir	auda bir
İnanç	Denizli	auda bir
İnan	Trabzon	ayda bir
Karadağ	Diğer bir	auda bir
Karalmas	Zonguldak	onbeş günde bir
Kaynak	Balıkesir	auda bir
Konya	Konya	onbeş günde bir
Ondokuz mayıs	Samsun	onbeş günde bir
Taşpınar	Afyon	ayda bir
Türk Akdeniz	Antalya	ayda bir
Ün	İsparta	ayda bir
Ünd &	Bursa	ayda bir
Yeni Türk	Eminönü	ayda bir
Halk bilgisi haberleri	Eminönü	ayda bir